

Izloži vsak štetnik
in velja s poštno
vod in v Mariboru
s pošiljanjem na dom
za celo leto K 4.—
za pol leta „ 2.—
za tretji leta „ 1.—

Maročnina se pošilja
oprevaletvu v tiskarni
sv. Cirila, koroške
ulice št. 5. List se
pošilja do odpovedi.

Določniki katol. tis-
kovnega društva do-
ljuje list brez po-
sobne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v pouk in zabavo.

Posamezni listi dobajo
se v tiskarni in pri
gospodu Novak-u na
velikem trgu po 10 h.

Rokopisi se ne vra-
čajo, neplačani listi
se ne sprejemajo.

Za oznanila se plačuje
od navadne vrstice,
če se natisne enkrat,
po 15 h, dvakrat 25 h,
trikrat 35 h.

Inserati se sprejemajo
do srede popoldne.

Štev. 23.

V Mariboru, dne 4. junija 1903.

Tečaj XXXVII.

Protestni shod v Celju.

Dan 1. junija 1903 ostane neizbrisen v zgodovini štajerskih Slovencev. Kdorkoli je bil pri shodu, je o tem prepričan. Bil je to shod, ki ga je povzročila turška krutost divjih Madžarov proti našim bratom Hrvatom. Pa kakšen shod! Prišli so Slovenci vseh krajev naše Štajerske, vseh stanov, da skupno izrečejo svojo ogorčenost radi nezaslišanih dogodkov doli na sosednem Hrvatskem. Klic »na protestni shod v Celje« je zbral na Lanovžu pri Celju vse slovenstvo, ki je čitajoč o grozodejstvih Madžarov komaj čakalo, da dá duška svoji sveti jezi in pomaga do pravice svojim zatiranim bratom — za sedaj z besedo. Zavriskali so fantje ter pevaje rodoljubne pesmi prihajali na shod; napotili so se možje na shod in stiskajoč krepke pesti šli protestirat v Celje; zbudili so se celo stari očanci iz poluspanja, vzeli v roko grčavo palico ter šli gledat, kaj da bo. Ljudstvu so se oživeli spomini na one davne čase, ko je Turek pustosil, ropal in moral po naši lepi domovini. — To je bilo pred davnimi časi, a da je kaj takega mogoče dandanes?...

In prihajali so trumoma Slovenci iz vseh krajev z vlaki, vozovi in peš, gospoda, kmeti in delavci. Že pred 3. uro popoldne je bilo zbranega ljudstva na zborovalnem prostoru na Lanovžu do 5000. Za voditelje shoda, govornike in zapisnikarje je bil ob drevoredu prirejen visok prostoren oder, pred njim so vihrale na visokih majih tri zastave: slovenska in hrvatska trobojnica in črna v znak sožalja za padlimi žrtvami.

Izmed Hrvatov je prišlo na shod šest vseučilišnikov iz Zagreba, dalmatinski drž. poslanec dr. Ferri in urednik »Obzora«, Marinčič. Izmed slovenskih poslancev so bili navzoči drž. posl. vitez Berks ter dežel. poslanci dr. Dečko, dr. Hrašovec in Vošnjak. Zborovanje je vodil dr. Josip Serbec. Kmalu po 3. uri nastopili so na oder voditelji shoda ter je otvoril predsednik dr. Serbec shod.

Radosti prešinjeno nad tako ogromno množico, kakoršne še ni videl pri nobenem shodu, zahvalil se je vsem na tem obisku ter pozdravil vsak stan posebej, zlasti pa došle brate Hrvate, kateri so se prišli prepričati o ogorčenosti Slovencev nad zatiranjem Hrvatov od strani azijskega rodu, upa, da bodo odšli s prepričanjem, da so Slovenci pripravljeni deliti srečo in nesrečo s Hrvati in jim pomoči z vsemi postavnimi sredstvi. Povdarjal je slednjič, da je malo narodov, ki se zberejo v tako lepem številu, da pokažejo složnost s svojimi narodnimi voditelji in da če treba pohitijo vsak hip na njih klic na branik za svoje in svojih bratov pravice. Otvarjajoč shod predstavi nadkomisarja pl. Lehmana kot vladnega zastopnika in odda besedo prvemu govorniku dr. Juro Hrašovec.

Govornik razmotriva zgodovino slavne Hrvatske. Hrvati so branili stoletja in stoletja našo državo, a država jim to slabo vrača. Govornik sklepa med burnim odobravanjem: »Bog živi brate Hrvate, Bog živi lepo hrvatsko domovino!«

Naslednji govornik je bil g. dr. Karlovšek. Potem so bile sprejete te resolucije:

1. Grozovlada Khuen-Hedervaryja na Hrvatskem in v Slavoniji je v protislovju z vsakim človeškim in pravim čustvovanjem, kaže očitno namen, da se na korist madžarstva uniči uredno in državno pravo Hrvatske, kar bi bilo na očito škodo Slovencev in Hrvatov tudi v tej državni polovici in Slovanov sploh ter našemu cesarstvu. Sedanji vladni zistem Khuenov je privedel kraljevini Hrvatsko in Slavonijo po krivičnem tolmačenju hrvatsko-ogrske nagodbe do popolnega gospodarskega propada. Od vlade se prelamlja ustavno zajamčene državljanske pravice, zlasti osebna svoboda, svoboda tiska in združevanja, protizakonito se razobeša madžarska zastava in usiljuje se madžarski jezik na hrvatskem ozemlju, kar je očitno v nasprotju z ustavo. Z ozirom na ta dejstva izražamo na ljudskem shodu zbrani Slovenci vseh stanov svoje ogorčenje nad vnebovpijoče krivično vladno Madjara Khuena, odločno ugovarjamo proti temu, da skupna vlada podpira vladu na Hrvatskem in da daje banu grofu Khuenu na razpolago skupno vojsko ter jemlje na pomoč tudi vojaštvo iz naše državne polovice. Odločno tudi obsojamo izzivajoče postopanje ministrskega predsed., Körberja, kateri je preprečil sprejem hrvaško-slovenske deputacije poslancev pri presviti cesarju in kralju trojedine kraljevine Hrvatske-Slovenske in Dalmacije ob priliki, ko je omenjena deputacija došla na Dunaj prosit pomiloščenja na smrt obsojenih bratov onstran Sotle. Končno izražajo na ljudskem shodu zbrani Slo-

Listek.

Hiša v gozdu.

(Resnična dogodba; poslovenil Iv. Vouk.)
(Dalje.)

Ko se je pričela, da je dekla že na vrtu, je vstala, stopila k postelji ter položila težko roko na Ivankine prsi.

»Vzbudite se, gospa gozdarica; sedaj ni čas spati. Poslušajte raje, kaj vam povem, molčite pa kot miš; niti ganiti se ne smete; to vam povem!«

Prestrašeno je gledala Ivanka v divje starkino lice. —

»Kaj hočete vendar, Liza? Govorite!«

»Kaj hočem? Takoj izveste. Tistih 500 dolarjev hočem, katere je dobil vaš mož za drva. Te hočem! In kar še drugega denarja imate, hočem tudi. Da imate mnogo, to vem. Stari vaš oče je bil skop kot žid, moral je mnogo nagrabiti za vas. Sem dajte! In kar še imate drugega lepoticja, zlate in srebrne verižice, bisere od vaše matere, prstane, igle, uro, vse to hočem. In ker sedaj veste, kaj vse hočem, dajte mi hitro. Ne svetujem vam, da bi se zoperstavljali, ker pri najmanjši upornosti vam zaprem sapo. Toraj hitro, kje je denar, kje lepoticje? Kje so ključji?«

»Liza, za božjo voljo, bodite pametni, bodite usmiljena, pustite me, da govorim«, stokala je uboga žena pod težo roke.

»Nič, nič! Sem z denarjem, ali pa ne bo dobro! Ne branite se!«

»No, in če ne dam«, se osrči Ivanka. »Takoj me vendar ne boste zadušila, in brez moči tudi nisem. Mica bo prišla vsak trenutek k meni pogledat in me rešila vaših rok.«

»Tega ne bo«, mrmrala je rudeča Liza; »ako v tem trenutku ne storite, kar hočem, zadavim vas, pokličem v vašem imenu Mico in zadavim tudi njo. S to staro krevljo bom že gotova, saj sem trikrat toliko močna, kakor ona.«

»Tega si nisem zaslužila od vas, Liza! Ali nisem bila vedno dobra z vami? Pomislite, kolikokrat bi bila legla vi in vaš mož brez večerje spat, ako bi se vas ne usmilila? Kdo je lani, ko ste zbolela, plačal zdravnika in zdravila? Ko ste se nekoliko opomogla, kdo vam je dajal močna jedila, kdo vam je pošiljal celo vino? Kdo vam je v zadnji hudi zimi večkrat poslal drva? Ali ste na vse to pozabila? Mislite na Boga, ki vse ve in vidi, Liza in ne dajte se pregovoriti od hudobca, da ne postanete hudodelka!«

Vse nič ne pomaga! Težko mi sicer de, da ste ravno vi, pa — sila kola lomi.«

»Bog se me usmili!« zaihti Ivanka in sklepa roke.

»Takoj se vas bo usmilil«, mrmlja Liza. »Ali nimate na nič drugega misliti. No, ključje sem!« kričala je ježno.

Stokaje se je vzdignila Ivanka. »V oni sobi zraven je omara in v nji najdete vse, kar želite. Ves denar, lepoticje, vse, vse. Ali Liza pomislite: vi stavite svoje življenje!«

»To bodi moja skrb. Hvala k večjemu za opomin. No, kje so ključji?«

S tresočo roko je vzela Ivanka izpod zglavja zveženj ključov. V razburjenosti ni mogla najti takoj pravega.

»Le sem s ključji, najdem že sama pravega!« se je zarežala Liza in iztrgala ključje iz rok Ivankinih.

Jokaje je sedela mlada žena v postelji in molila. Strašne misli so se ji porodile po glavi, med tem ko je iskala Liza pravi ključ in preklinjala.

Ako je postala ženska roparica, postane tudi morilka? Ako zadavi njo in Mico, kdo bo potem pričal proti nji? Nikdo je ni videl priti, nikogar ni v hiši. Groza jo je pretresla in molila je vroče v strašni stiski.

Naenkrat se je nečesa spomnila. Zares! Ključji od vrat tiče v ključavnici.

Nevem, ali je kdo izmed vas videl takoj imenovano francosko ključavnico. Tedaj so

venci iz vseh delov slovenskega Štajerja, da poprej ne bo miru in zdravih razmer na Hrvaškem, predno se ne odstrani Khuen-Hedervary, in predno se ne začne strogo izvajati določbe ustave.

II. Krivice, ki se gode od strani Turkov makedonskim kristjan. Slovanom, so vnebovpijoče. Sedanji sistem iztrebljenja kristijanov bi privedel do tega, da izgine poslednji Slovan na makedonskem ozemlju. Od Avstrije in Ruske predlagane preosnove, ki so imele namen olajšati Makedoncem vsaj deloma njihov neznosni položaj, so ostale brezuspešne. Ker torej turška vlada ni zmožna človeško vladati nad kristjani, vidimo jedino rešitev Makedoncev v njih popolni osvoboditvi od turškega jarma. Izražamo torej željo, da vele-vlasti, mej nlimi tudi Avstrija, uplivajo na to, da postane Makedonija neodvisna.

Po sprejetju resolucij so še govorili: član uredništva zagrebskega »Obzora«, gosp. Marinčič, socialdemokrat g. Linhart, dalmatinski državni poslanec dr. Ferri in sklepni govor g. dr. Josip Sernec. V vzvišenih besedah se je spominjal našega blagega vladarja, ki zamore z enim samim migljajem Hrvate rešiti neznosnega jarma. Občinstvo je govorniku pritrdilo z burnimi »Živijo«-klici na vladarja, kateremu se je ob enem doposlala udanostna brzojavka.

Vse se je vršilo v najlepšem redu. Nemci si niso upali izzivati, ker je bilo število slovenskih zborovalcev preogromno.

Razmere v Zagrebu.

Od Save, 2. junija 1903.

Peljal sem se pretečeni četrtek v Zagreb, da se na licu mesta prepričam, kaj je na raznih govoricah o zagrebskih razmerah. Na zunaj je videti vse mirno. Nobenega orožnika, nobenega vojaka z nasajeno sulico. Podam se k dobremu prijatelju, staremu znancu, kateremu morajo biti razmere dobro znane, kateri mi pa tudi ne bo zatajil ničesar. »Kar zadeva stvari, katere so se godile v Zagrebu«, reče, »to sem v stanu povedati; a iz dežele ne moremo zvedeti resnice.« »A prijatelj«, mi pravi dalje, »pojdiva k poslancu R., ta je nasprotnik banov, od njega bova zvedela vse bolj natanko.« Pa čudo! tudi zemaljski poslanec R. ne zna ničesar, kaj se godi po hrvaški zemlji. Saj se odpre vsako pismo, v katerem bi kedo kaj poročal v Zagreb. Isto tako se godi brzojavkam; te se ne dostavljajo naslovljencem. Bavarcu, ki prebiva v Zagrebu, se je poslala brzojavka iz Monakovega: »Naznani mi, kaj je na novinarskih

sporočilih o zagrebskih zadevah? Odgovor plačan«. V Zagrebu prebivajoč Bavarec sicer ni prejel te brzojavke. Pač pa je brzojavni urad zagrebski odposlal brzojavni odgovor v Monakovo z besedami: »V Zagrebu je mir — ni nobenega nereda«. Čulo se je o nemirih v Samoboru. Ker bi bilo zastoj čakati na pismo sporočilo, pošlje »Katoliški list« svojega poročevalca v Samobor. Komaj pride z železnice tje gori ter začne poizvedovati, ga že prime vohun in — hajdi z njim v luknjo. Vlada je najela celo tropo vohunov. V to službo je sprejela propadle dijakke, bankerotne trgovce in vsakovrstne pijance.

Kaj se je torej godilo v Zagrebu? V obletnico smrti bana Jelačića so se obhajale v cerkvi sv. Marka slovesne zadušnice. Ljudstva se je trlo; večina je morala ostati zunaj cerkve. Po sv. opravi so se pele po ulicah domoljubne pesmi — krasen spominek na Jelačićevem trgu se je ovenčal. Zbrani so bili vojaki, orožniki in policaji. Vojastvo in orožništvo je množica živahno pozdravljala; vodja policajev, dr. Githner se je pa vedel jako odurno. Ko so visokošolci skušali pririniti se na Zrinjski trg, hoče to zabraniti dr. Githner ter seka po ljudstvu z svojo nabrušeno sabljo. Pri tem se je ranilo 10 do 15 oseb; med njimi nekateri težko. Na glavi ranjenega delavca hočejo zapeljati v bolnišnico; a on prosi, naj ga nesejo v njegovo stanovanje. Dijaštvo pa tudi mnogo drugih oseb beži pred panduri na vseučilišče. Po postavi ne sme policija stopiti v to poslopje. A kaj briga dr. Githnerja zakon? Pustil je obkoliti vseučilišče s policaji; nikdo ne more uiti iz tega poslopja. Za vseučiliščem je pa vrt milosrdnic, obdan od visokega zida. Nastavijo se lestvice na obzidje; po teh uhajajo k milosrdnicam možki in ženske. Usmiljenke odprejo vsa vrata na cesto, skozi katera ljudstvo zbeži. To zapazi vodja policije, da so mu zajeti zbežali; prepozno da obkoliti tudi samostan milosrdnih sester.

»Zdaj treba se zunanji svet voditi za nos«, si misli zvita mažaronska buča. »Hajdi! brzojavimo v slovenske novine: danes je bilo v Zagrebu 21 oseb vstreljenih in obešenih; a 40 težko ranjenih?« Ta novica se bo kmalu skazala kot neresnična. Mi pa lahko potem rečemo: »Evo! Kako lažejo o hrvaških razmerah! Kakor je vse zlagano o obešenih, isto tako tudi o vstreljenih po Hrvaški in Slavoniji.«

Tužna, zares tužna Hrvatska! Velika večina deželnih poslancev je izvoljena po krivici in goljufiji. Te sirote ne smejo v državnem zboru, kjer se ravno sedaj nahajajo, ziniti nobene besede. Sicer pridejo v nemilost

pri banu ter zgubijo svoje poslanstvo. Hrvatskih uradnikov je mnogo v srcu domoljubnih; a gorje onemu, kateri bi to pokazal v dejanju ter volil vladi nasprotnega kandidata! Takoj se pošlje v pokoj ali, kar je še hujše: pride ob službo in pokojnino. Kam hoče siromak s svojo družino?

Moj prijatelj mi je pripovedoval to-le zgodbi iz zadnjih dni. Mitroviški mažaronski železnični načelnik naznani tamošnjemu orožniškemu vodji: »Zvedel sem, da name-ravajo sosedni hrvaški kmetje napasti kolodvor in ga zažgati. Postavi orožniško patrolo h kolodvoru«. Stražniški vodja odgovori: »To ni res; nihče ne namerava napasti kolodvora«. Vendar vodja naroči orožnikom, naj se skrijejo v bližnje grmovje ter čakajo, kaj se bo godilo, pa tako, da jih nihče ne zapazi, tudi železnični načelnik ne. Res: po noči napade neka tolpa kolodvor — orožniki priskočijo in vjamejo — železnične delavce, katere je načelnik sam najel. Ko bi orožniki ne razkrinkali te zvijače, bi se kričalo: kolodvor so napadli puntarski Hrvatje, a orožniki se niso ganili. To so nekatere črtice, za katere se imam zahvaliti omenjenima gospodoma v Zagrebu.

Vse to se godi v Hrvatski pod pokroviteljstvom bana Khuen-Hedervary! Bog daj kmetu boljše!

Politični ogled.

Državni zbor. Vlada je predložila zbornici proračunski provizorij za drugo polovico leta. Mladočehi groze z obstrukcijo. Sicer pa se bodo čez binkošti vsi češki poslanci združili v eden klub. — Poslanec dvorni svetnik dr. M. Ploj je interpeliral voditelja pravosodnega ministerstva radi naredbe graškega nadsodišča, v kateri se naroča sodiščem, naj sestavljajo slovenske zapisačnike, ako so stranke zmožne le slovenskega jezika. — Nagodbeni odsek je rešil nekaj členov avstro-ogrskih nagodb. Velike težave ima socijalno-politični odsek z zakonom glede zavarovanja zasebnih uradnikov. Jedni zahtevajo, naj plača vse premije delodajalec. Zastopniki trgovine in industrije pa zahtevajo, naj plačujejo le zavarovanci, kar pa manjka, naj doda država.

Gradba bohinjske železnice. Vsakega rodoljuba mora veseliti, da se je ustanovilo med vozniki in posestniki konj na celem Tolminskem društvo (okoli 100 članov), ki prevzame vožnje za časa gradbe te železnice. S tem je izključena, medsebojna in kar je največje vrednosti, tuja konkurenca in ostane dobiček v rokah naših domačinov, koje se

bile zelo v porabi. Ako so se namreč duri od zunaj močno zaprle in ni bilo ključa znotraj, skočila je ključavnica nazaj in oseba je bila tako dolgo ujeta, dokler ji ni usmiljena roka od zunaj odprla.

Kakor blisk prešinila je Ivanka ta misel. Kakor da bi imela pomoč od višje moči, plazila se je tiho k vratom ter jih zaloputnila z vso silo, da so zleteli ključci na sredo sobe.

Glazen krik se je odzval v sobi, cel kup kletvice je donel Ivanka na uho in grozno so se pretresla vrata. Ivanka pa je klečala sredi sobe in se zahvalila Vsemogočnemu.

Zenska hijena je bila ulovljena, popolnoma brez pomoči. Naj divja, kolne, preti, debele hrastove duri, močna ključavnica, omrežena okna, vse se ji zoperstavlja. Ivanka je rešena!

Kaj sedaj storiti? Krika in razbijanja Lize ni bilo moči prenašati. V takem položaju se Ivanka ni mogla pomiriti. Nekaj časa je sedela na postelji, utrujena, in je zbirala misli. Nato je vstala, se za silo oblekla, vzela otroka in šla na vrt. Mica se je prestrašila blede gospe; njen strah se je pa še bolj pomnožil, ko je zvedela grozno novico.

»Mica, hiti kar moreš ter pokliči pomagace. Prej se ne morem umiriti, dokler ni moške osebe v hiši. V jedni uri si še nazaj, tako dolgo, bom pa že zdržala.«

Mica se je takoj odpravila.

Ivanka je zaklenila za njo duri ter se vlegla na smrt utrujena, na posteljo. Liza je med tam obmolnila in je bila mirna, in tako se je razburjena gozdarica vsaj nekoliko oddahnila. Pustimo jo počivati in zbirati nove moči. Zelo jih bode še potrebovala — njene skušnje se ni konec.

Pojdimo za dekle.

Zvesta duša hiti, kar more, skozi dobro poznani gozd, in mrmra in se grozi ničvredni ženski in prosi Boga za pomoč in zdravje slabotne gospodinje.

Naenkrat se ji je noga ustavila. Neki človek ji je šel nasproti, katerega je spoznala takoj. Bil je šepavi Vid. Sedaj ji je postalo jasno, da sta ta dva sporazumljena ter da je Vid postal nemiren, ker se mu ni žena tako dolgo vračala. Kam naj se skrije pred tem človekom?

Naglo je zbežala nazaj in krenila na stran k stari veliki jami, kjer se je vsedla na kamen za velikim hrastom. Tukaj je mislila počakati, da Vid odide. Upala je, da je ni videl ali vsaj spoznal, ker je bila še daljava precejšnja. Ona ga je tudi samo po hodu spoznala. Pa oči hudobneža vidijo boljše.

Predno se je uboga starica nadjala ter si iz strahu nekoliko opomogla, stal je šepavec naenkrat pred njo.

»Kaj pa delate tukaj, Mica?« jo je začudljivo vprašal.

»Grem k delavcem«, odvrnila je ta prestrašeno.

»K delavcem? Ali ste zgrešili pot? Mislim sem, da vam morajo biti vse poti v gozdu znane. Ha, ha, ha! In kaj ste hoteli tja! Kaj hočete pri delavcih?«

»Nič posebnega! Od gospoda imam neko povelje od Filipa.«

»Od gospoda? On je danes odjezdil v A.! Srečal sem ga v vasi. Kaj posebnega že ne more biti, da še komaj sedaj greste tja, ko pa vam je že v jutro naročil in celo sam skoraj mimo njih jezdil. Pa kaj me to briga. Ali je bila danes moja Liza pri vas? Mislim je iti.«

»Pred poldnevom je bila«, reče Mica, ki se je trudila, ohraniti mirno, »bila je pri nas in po obedu je spet odšla.«

»Tako, tako«, je rekel Vid, kateremu ni ušla preplašenost deklet. »Ona je odšla, in vi, stara služabnica, pustite svojo gospodinjo samo doma. Mica, Mica nisem mislil, da ste tako lahkomišljena!«

»Pometajte pred svojim pragom, boste že kaj našli, ter se ne brigajte za druge, ki sami bolj vedo, kaj jim je storiti ter idite svojim potom«, reče jezno Mica.